

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д.ф.н. Иван Борисов Кацарски, научна специалност „Философия“ – Институт по философия и социология към БАН

Относно: конкурс за професор по научно направление „Политически науки“, научна специалност „Политология (теория на международните отношения и проблеми на икономическата сигурност)“ в УНСС (ДВ бр. 99 от 17. 12. 2019 г.).

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Международни отношения“ към факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС, съгласно Решение на АС № 5/04.12.2019 г. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед № 283/07.02.2020 г. на Ректора на УНСС.

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Евгения Вангелова Василева. Родена е в София през 1979 г. Висше образование (в степените бакалавър и магистър) завършва в УНСС, където придобива и докторската си степен. Дисертацията ѝ е посветена на неформалната икономика в бившите социалистически страни. Придобива допълнителна квалификация в области като икономическа дипломация, киберсигурност, медиация, управление на проекти и др.

Евгения Василева притежава научната степен „доктор“ и заема академичната длъжност „доцент“ в катедра „Международни отношения“ към УНСС. Преди това (2005-2012 г.) е заемала последователно длъжности на хоноруван преподавател, асистент и главен асистент в катедра „Международни отношения“ на УНСС. През 2002-2004 г. е била последователно стажант в Министерство на външните работи и младши експерт в Министерството на енергетиката и енергийните ресурси. Успоредно с работата си в УНСС е заемала позиции на изследовател в други структури, медиатор по съдебни спорове и доброволец. Отличена е с награда и грамота за работата си в неправителствения сектор. Владее няколко чужди езика: немски (ниво С), английски

(ниво С), испански (ниво В) и руски (ниво А). Притежава отлични компютърни, организационни и комуникационни умения.

Доц. Василева отговаря на количествените изисквания за заемането на длъжността „професор“. Няма неизпълнени показатели. При изискуеми 550 т. съгласно националните минимални изисквания тя набира 1020 т. Аналогично е положението и по отношение на допълнителните изисквания на УНСС: при необходими 420 т. тя набира 1873.5 т. При изискуеми 970 т. общо по двата раздела тя има 1873.5 т.

Доц. Василева покрива във висока степен качествените критерии за заемане на академичната длъжност „професор“. Данните в това отношение са толкова изобилни и многостранни, че обстоятелството им проследяване далеч би надхвърлило рамките на рецензия. Поради това се спирам на най-основното в тях по моя преценка. Василева има съществен принос за развитие на нови изследователски направления – международна политическа икономия, проблеми на икономическата сигурност, семейна и търговска медиация в управлението на конфликти, невробиология в МО и влияние на най-новите технологии и индустрията в политиката, феминизъм като подход за анализ в МО. Участвала е в 7 национални и 5 международни научни конференции. Била е научен ръководител на четирима докторанти, двама от които са защитили успешно. Член е на редколегията на сп. „Геополитика“, изявява се също като научен редактор и рецензент на научни монографии и проектни предложения. Известна е също със своята консултантска дейност към Фондация „Асоциация Анимус“. Била е член на 4 научни журита и съпредседател на 4 научни конференции, три от които – международни. Участник е в 6 научноизследователски проекта, два от които ръководи. Василева има значим принос за въвеждане на магистърска програма и на нови методи и технологии в преподаването. Обратната връзка с обучаваните показва високата ефективност на работата ѝ като преподавател. Автор е на учебник за нуждите на УНСС. Регистрира активно участие в разработването на учебно-административна документация. Била е член на ФС на факултет „Международна икономика и политика“. Член е на ОС на УНСС.

Доц. Василева работи по трудов договор в УНСС от февруари 2008 г. и има 12 години преподавателски стаж, от които 7 години и половина заема длъжността „доцент“. Нейните изследователска дейност и водените курсове са в съответствие с обявения конкурс по отношение на научната специалност и конкретизацията към нея. Василева

притежава нужния преподавателски опит и квалификация за заемане на академичната длъжност „професор“.

В конкурса доц. Василева участва с 24 публикации: две самостоятелни монографии, две глави от колективна монография, 7 студии и 14 статии. Всички са публикувани или приети за печат след избора ѝ за доцент. Четири от публикациите са в съавторство, което е уредено с разделителни протоколи. (Рецензирам само частите, написани от Василева).

Основни направления в изследователската дейност на доц. Василева са: теория на международните отношения; организирана престъпност; нови технологии; невробиология и социална еволюция; финансови кризи, бедност. В своето научно направление и специалност Василева се представя изключително успешно – както в монографиите, така и в други публикации. По отношение на останалата проблематика коментарът ми е не така еднозначен, което ще изясня по-нататък.

Научните и научно-приложните приноси на доц. Василева бих обобщил по следния начин:

Първо, в областта на политическите науки и икономическите теории тя показва отлична литературна осведоменост. В това отношение нейните работи могат да бъдат образец за висок стандарт.

Второ, тази литературна осведоменост се съчетава с висока степен на аналитичност и способност за създаване на цялостна теоретична картина на съответното изследователско поле – многообразието от теории, техните разновидности, връзките помежду им, вътрешните им противоречия, отношението им към една или друга историческа реалност.

Трето, Много висока оценка заслужават на първо място работите на Василева в областта на теориите на международните отношения. Те са представени ясно и убедително. Прави впечатление например различаването на икономическия неолиберализъм и неолиберализма в теориите на МО. Специално бих изтъкнал също задълбоченото проникване във философската същност на конструктивизма и на постмодернизма. В това отношение, по своята яснота и убедителност работите на Василева превъзхождат някои специални философски изследвания.

Четвърто, Висока оценка заслужават също монографията и другите публикации на доц. Василева върху организираната престъпност. Представени са дискусии върху нейното дефиниране, формите ѝ на изява, връзките ѝ с тероризма, ролята на новите технологии, на масмедииите и на митовете на всекидневното съзнание.

Пето, особено ценно теоретично постижение откривам в студията „Paradoxes of Contemporary Democracy...“ (2016). Обикновено съвременните български реалности се представят като продукт на специфичните условия в нашата страна – условията на „българския преход“. Иновативното в тази студия е интерпретирането на българската действителност (формална демокрация, протестни движения, банкова криза) в светлината на теорията за постдемокрацията, която е центрирана преди всичко върху развитите западни общества.

Шесто, анализът на скритата икономика се отличава с аналитичност и многоаспектност („Скритата икономика и ефективността на институциите в България“, 2013). Особено ценна е балансираността на оценките: скритата икономика може да има положителен ефект само в краткосрочен, но не и в дългосрочен план; членството в ЕС не гарантира автоматично „изсветляване“ на икономиката.

Седмо, повечето публикации на доц. Василева имат непосредствено отношение към пряката ѝ работа като преподавател. Някои, и по специално двете ѝ самостоятелни монографии, са ориентирани към постигането на критериите за достъпност и ефективност в учебния процес. Материалът е подходящо структуриран и богато илюстриран чрез таблици, схеми и описания на типични случаи („казуси“). Така се постига органична свързаност между научна и преподавателска дейност.

Работите на доц. Василева се характеризират с навлизане в множество научни области и изненадващи преходи от една област в друга. Това само по себе си е положително, но крие и рискове за пропуски, наивни хрумвания и несполучливи анализи. В този план са моите критични бележки и препоръки.

В монографията „Приложна трансформация...“ (2020) теориите на МО са представени чудесно. Но авторът не се задоволява с това и се стреми „да покаже как те работят на всекидневно ниво“ (с. 11), „как е възможно да приложим теориите за МО в решаването на житейски въпроси и ситуации“ (с. 34). Но всекидневието е особена реалност, която е обект на теории за всекидневието, за което няма и намек в текста. Предложената

трансформация е неубедителна, на първо място защото не е подчинена на алгоритъм или код. А такъв просто не е възможен, поради различната логика на двете реалности – теориите и всекидневието. Нямам възможност подробно да илюстрирам проблемността на това прескачане от едната в другата област, но да вземем като пример отговорите на въпроса: „Да набедя ли колега, за да не ме уволнят?“ Осмелявам се да твърдя, че всеки решава този въпрос съобразно своята морални убеждения и устойчивост, които са независими от теоретичните ни предпочитания. Дори в сферата на международните отношения едно нещо са теориите, а друго - конкретните политически практики. А всекидневието отстои на много по-голямо разстояние от теориите за МО.

Теориите на хаоса и сложните системи са любима тема на доц. Василева. Тези системи се дефинират като такива, които „се самоизграждат, самоподдържат, самоорганизируют и самовъзпроизвеждат“ („Приложна трансформация...“, с. 51-52 и на много други места). Показателна е и любимата на автора фраза: „създаване на нещо от нищо“ (част и от заглавието на статия от 2017 г.). Такива затворени системи просто не съществуват; те винаги са в някаква среда и не могат да съществуват без взаимодействие с нея. Освен това, усложняването на системите обикновено е свързано с вътрешни саморазрушителни процеси, което е особено видно в социалните системи.

Още по проблематичен е стремежът за използването на теорията на системите като инструмент за постигане на оригинални научни резултати в множество конкретни области (социално поведение на животните и човека, педагогическа теория и практика, теорията на малцинствата и др.). Като евристичен похват „зад кадър“ това е може би полезна стратегия, но прякото прилагане на общата теория на системите към конкретни области крие голям риск. В най-добрия случай имаме превод на конкретна теория на езика на много по-обща или обратно. В статията „Създаване на нещо от нищо. Методика...“ (2017) от общи положения се извеждат педагогически правила като „невидимо интервениране“ чрез използване на повече глаголи за активизиране на групата, специфичен подход към сутрешните, обедните и вечерните занятия, техники за привличане на вниманието, активиране на повече сетива и т. н. Но, първо, остава неясен кодът на превода, второ педагогическите „изводи“ не съдържат нещо принципно ново в сравнение с откритото от психологическата и педагогическата теории; във всеки случай удостоверяването на оригиналност изисква много по-сериозни усилия.

Но подобен „превод“ може да бъде подвеждащ, фалшив и опасен. Например, твърди се, че мравките като „не интелигентни, слепи, едновременно действащи агенти оптимизират маршрут през сложна за изчисление местност“, което било доказателство за „групов разум на мравките“ и т. н. („Приложимост на механизмите на взаимодействие...“, с. 4). Но по този начин може да се пише, само когато не се познават конкретните механизми на поведението. Нека спомена само това, че основно средство за ориентация и координация на поведението при мравките са химическите сигнали, които остават по техния маршрут. Приказките за „колективен разум“, колкото и научнообразно да изглеждат, са напълно кухи, ако не се отчитат основните факти в конкретната област. Освен това си заслужава да имаме предвид правилото, че ако нещо може да се обясни просто, не е нужно да търсим сложно обяснение („бръсначът на Окам“).

По-нататък в същата статия от проблематичните общи положения се правят изводи за малцинствата на Балканите. Твърди се например, че новаторството не било характерно за тях, защото било „рисковано“ и защото липсвала „критична маса“ (с. 7). Това и други неща се казват набързо, без конкретни аргументи. Със сигурност може да се обоснове и противоположна гледна точка. В социален контекст, по отношение на хора са твърде озадачаващи метафори от сорта „както пастир води стадото си“ (Пак там и на други места).

Не остава незасегната и философията. Василева намира за възможно да представи само в рамките на една страница, с по няколко реда, основни философски идеи за познанието, като се започне от Джон Лок и се свърши с Томас Кун (“Укротяване на опърничавата“...“, с. 60). При такива едри шрихи не е случайно, че се промъкват издайнически “дреболии“, като например отнасянето на Магнаурската школа към древногръцката философия. (Всъщност тази школа принадлежи към съвсем различна социална, политическа и интелектуална реалност.) Предполагам, че някои от изброените неблагоприятия се дължат на използваната популярна литература, която набързо „решава“ проблеми, които поглъщат усилията на поколения учени.

Поради всичко това препоръчвам повече внимание и обстойно проучване на засегнати въпроси, които са извън пряката научна компетентност на кандидата. Неподготвените скокове в неизвестното трудно могат да бъдат успешни.

Заключение: Доц. Василева има необходимите качества и постижения, съответстващи на академичната длъжност „професор“. Тя е високо компетентна в своята научна специалност. Критичните ми бележки се отнасят само до някои рисковани навлизания в други научни области. Убедено ще гласувам за това, доц. д-р Евгения Вангелова Василева да бъде избрана на академичната длъжност „професор“ по научно направление „Политически науки“, научна специалност „Политология (теория на международните отношения и проблеми на икономическата сигурност)“ за нуждите на катедра „Международни отношения“ в УНСС.

София,

30 март 2020 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

REVIEW

By Prof. Ivan Borisov Katsarski
PhD in Philosophy
Institute of Philosophy and Sociology
Bulgarian Academy of Sciences

Subject: Competition for the academic position “Professor” in the scientific field of “Political Science (Theory of International Relations and Problems of Economic Security)” at the University for National and World Economy (State Newspaper No. 99 of December 17, 2019).

The competition is announced for the needs of the Department of International Relations at the Faculty of International Economics and Politics of UNWE, in accordance with the Decision of the AU № 5 / 04.12.2019 of the Rector of UNWE. I am a member of the scientific jury for the competition according to Order No. 283 / 07.02.2020 of the Rector of UNWE.

The only candidate in the competition is Assoc. Prof. Evgeniya Vangelova Vasileva. PhD. She is born in Sofia in 1979. She graduated her higher education (in bachelor’s and master’s degrees) in the University of National and World Economy, where she obtained also her PhD degree. Her dissertation is dedicated to the informal economy in the former socialist countries. She acquires additional qualifications in areas like economic diplomacy, cybersecurity, mediation, project management and more.

Evgeniya Vasileva holds a PhD degree and an academic position of Associate Professor in the Department of International Relations at UNWE. Previously, (2005-2012), she held the positions of part-time lecturer, junior assistant and senior assistant in the UNWE Department of International Relations. In 2002-2004 she has been a trainee intern at the Ministry of Foreign Affairs and a junior expert at the Ministry of Energy and Energy Resources. In addition to her work at the UNWE, she has held positions as a researcher in other structures, also as a consultant, a mediator and a volunteer. She has been honoured with an award and a diploma for her work in the non-governmental sector. She speaks several foreign languages: German (level C), English (level C), Spanish (level B) and Russian (level A). She has excellent computer, organizational and communication skills.

Assoc. Prof. Vasileva meets the quantitative requirements for holding the academic position “Professor”. There are no metrics/criteria, which she has not accomplished. The necessary minimum amount of points according to the national minimum requirements is 550; she has reached 1020 points. The situation is similar with respect to the additional

requirements of the UNWE: there are 420 points required, the candidate presents 1873.5 points. The total required points for both sections being 970 points, the candidate presents 1873.5 points.

Assoc. Prof. Vasileva covers in high degree the qualitative criteria for holding the academic position “Professor”. The evidences in that relation are so many and various that a comprehensive interpretation would go far beyond a review. Therefore, I am focusing on the most important at my opinion. Evgeniya Vasileva has made a significant contribution to the development of new research areas in UNWE and in the Bulgarian IR research program particularly – international political economy, economic security issues, family and commercial mediation in conflict management, application of neurobiology and latest technologies in politics, feminism as an approach for analysis of the international relations. She has participated in 7 national and 5 international scientific conferences. She is a research supervisor of four PhD students, two of whom have successfully defended their PhD degrees. She is a member of the editorial board of Geopolitics magazine and is also a scientific editor and reviewer of scientific monographs and project proposals. She is also known for her consulting work at the Animus Association Foundation. She has been a member of 4 scientific juries and co-chair of 4 scientific conferences, three of them international. She is a participant in 6 research projects, two of which she manages. Evgeniya Vasileva has made a significant contribution to the introduction of a new MA program at the UNWE and of new methods and technologies in teaching. The feedback from the students shows the high efficiency of her work as a lecturer and a teacher. She is also an author of a textbook for the needs of UNWE. She is also actively assisting in the development of educational and administrative documentation as well she is a member of the UNWE General Assembly and she has been a member of the Faculty of International Economics and Politics.

Assoc. Prof. Vasileva has been working at the University for National and World Economy since February 2008 and has 12 years of teaching experience, out of which 7 and a half years as an Associate Professor. Her research activities and courses correspond with the specification of the announced competition and the related scientific specialisation. She possesses the necessary teaching experience and qualifications to occupy the academic position “professor”.

Assoc. Prof. Vasileva participates in the competition with 24 publications: two independently written (substantive) monographs, two chapters in a collective monograph, 7 research-papers (research larger than 20 standard pages) and 14 articles. All of them have been published or accepted for printing after her appointment as an associate professor. Four

of the publications are co-authored with separation protocols. (I make my review only for the pieces written by Evgeniya Vasileva).

The main directions in the research activity of Assoc. Prof. Vasileva are: Theory of International Relations; organized crime; new technologies; neurobiology and social evolution; financial crises, poverty. In the scientific field of her specialisation Vasileva shows as extremely successful – both in the monographs and in other publications. As for the rest of the discussed matter my comments are not so straightforward, which I will clarify further.

I would summarize the scientific and applied scientific contributions of Assoc. Prof. Vasileva as follows:

First, in the field of political science and economic theories, Evgeniya Vasileva shows excellent literary awareness. In this respect, her works can be a model for a high standard.

Second, this literary awareness is combined with a high ability to analyse and to create a comprehensive theoretical picture of the relevant field of research – the diversity of theories, their varieties, their connections, their internal contradictions, their relation to one or another historical reality.

Third, Vasileva's work in the field of international relations theories primarily deserves very high estimation. They are presented clearly and convincingly. What makes an impression, for example, is the distinction between economic neoliberalism and neoliberalism in the theories of IR. I would also like to point out in particular the deep comprehension of the philosophical nature of constructivism and postmodernism. In this respect, as clarity and persuasiveness, Vasileva's work exceeds some special philosophical research.

Fourth, the monograph and other publications of Assoc. Prof. Vasileva on organized crime also deserve high estimation. Presented are the discussions on its definition, its forms of expression, its connections with terrorism, the role of new technologies, the mass media and the myths of everyday consciousness.

Fifth, I find as a particularly valuable the theoretical achievement in the “Paradoxes of Contemporary Democracy...”, (2016). Usually, contemporary Bulgarian realities are presented as a product of the specific conditions in our country – the conditions of the “Bulgarian transition”. What is innovative about these studies is the interpretation of the Bulgarian reality (formal democracy, protest movements, bank crisis) in the light of the political theory of post-democracy, which is centered primarily on developed Western societies.

Sixth, the analysis of the hidden economy is distinguished with its analytics and multiple aspects (“The hidden economy and the efficiency of the institutions in Bulgaria”, 2013). The balance of estimates is particularly valuable: the hidden economy can have a

positive effect only in the short but not the long term; EU membership does not guarantee that the economy would be “lighten up” automatically.

Seventh, most of Vasileva’s publications are strongly related to her work as a teacher. Some, and especially her two substantive monographs, are oriented towards achieving the criteria of accessibility and effectiveness in the learning process. The material is appropriately structured and richly illustrated through tables, diagrams and descriptions of typical cases (“case studies”). In this way an organic connection between scientific and teaching activities has been achieved.

Assoc. Prof. Vasileva’s works are characterized also by entering into numerous scientific fields and surprising transitions from one field to another. This is positive in itself, but it also bears the risks of omissions, naive ideas and unsuccessful analyses. Here are my critical notes and recommendations.

In the monograph “Applied Transformation... (2020), the theories of IR are well presented. But the author is not satisfied with this and seeks “to show how they work on a daily basis” (p. 11), “how it is possible to apply theories of IR in solving life’s issues and situations” (p. 34). But everyday life is a particular reality that is the subject of theories of everyday life, for which there is no hint in the text. The proposed transformation is unconvincing, first of all because it is not subordinated to an algorithm or code. And such code is simply not possible because of the different logic of the two realities – theories and everyday life. I cannot illustrate in detail the problem of this leap from one area to another, but to take as an example the answers to the question, “Do I put the blame on a colleague not to be fired myself?” Everyone takes a decision according their beliefs and resilience which are independent of their theoretical preferences. Even in the field of international relations, on one side are the theories and on the other the concrete political practices. And everyday life is at a far greater distance than the theories of IR.

The theories of chaos and complex systems are a favourite topic of Assoc. Prof. Vasileva. These systems are defined as “self-building, self-sustaining, self-organizing, and self-replicating” (“Applied Transformation ...”, pp. 51-52 and many other places). Also typical is the author’s favourite phrase: “create something from nothing” (part of the title of a 2017 article). Such closed systems simply do not exist; they are always in an environment and cannot exist without interacting with it. In addition, the complication of systems is usually associated with internal self-destructive processes, which is especially evident in the social systems.

Even more problematic is the pursuit of using system theory as a tool to achieve original scientific results in a number of specific fields (social behaviour of animals and humans, pedagogical theory and practice, minority groups theory, etc.). As a heuristic approach “behind-the-scene”, this may be a useful strategy, but the direct application of general systems theory to specific fields carries great risk. At best, we have a translation of a particular theory into the language of a much more general or vice versa. The article “Creating something from nothing. Methodology...” (2017) outlines pedagogical rules such as “invisible intervention” by using more verbs to activate the group, a specific approach to the morning, afternoon and evening classes, techniques for attracting attention, activating more senses, etc. But, first, the code of translation remains unclear; secondly, the pedagogical ‘conclusions’ do not contain anything fundamentally new in comparison with the findings of the psychological and pedagogical theories; in any case, to prove originality requires much more serious effort.

Such a “translation” can be also misleading, false and dangerous. For example, it is argued that ants, as “not intelligent, blind, simultaneous agents, optimize a route through a difficult to calculate terrain” which is evidence of a “collective ants reason”, etc. (“Applicability of interaction mechanisms ...” , p. 4). But this way can only be written when the specific mechanisms of behaviour are not known. Let me just mention that the primary means of orienting and coordinating behaviour in ants are the chemical signals that remain in their path. Statements of “collective reason”, however they may seem scientific, are completely wrong, if the basic facts in the field are not taken into account. It is also worth considering the rule that if something can be explained simply; we do not need to look for a complex explanation (“Okam’s razor”).

Further, in the same article from the problematic general points, conclusions are drawn for the minorities in the Balkans. For example, it is argued that they are not characterised with innovation because it is “risky” and because there is no “critical mass” (p. 7). This and other things are said quickly, without specific arguments. The opposite point of view can certainly be justified. In the social context, in terms of people, the metaphors of the sort “like a shepherd lead his flock” are too puzzling (Ibid, and in other places).

Philosophy is also referred. The author presents, within a single page, in several lines, basic philosophical ideas about knowledge, beginning with John Lock and ending with Thomas Kuhn (“Taming of the Shrew...”, p. 60) . With such large outlines it is no coincidence that disclosing “details” such as referring the Magnaur School to ancient Greek philosophy appear in the text. (In fact, this school belongs to a completely different social, political, and

intellectual reality.) I suppose some of the disadvantages listed are due to popular literature used, which “solves” quickly problems, absorbing the efforts of generations of scholars.

For all these reasons, I recommend more attention and a thorough examination of the issues involved which are outside the direct scientific competence of the applicant. Unprepared leaps into the unknown can hardly be successful.

Conclusion: Assoc. Prof. Vasileva has the necessary qualities and achievements corresponding to the academic position “Professor”. She is highly competent in her scientific field. My critical comments relate only to some risky advances in other scientific fields. I will confidently vote for Assoc. Prof. Dr. Evgeniya Vangelova Vasileva to be elected for the academic position of “Professor” in the scientific field “Political Sciences”, scientific speciality “Political Science (Theory of International Relations and Problems of Economic Security)” for the needs of the Department of International Relations at UNWE.

Sofia,

March 30, 2020

/...../

Reviewer: Prof. Ivan Katsraski, PhD